

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF ATHENS

Τα Περσικά μέσα από τα μνημεία και τα ευρήματα της Αρχαίας Αγοράς

Μια περιήγηση στον αρχαιολογικό χώρο
και το Μουσείο Αρχαίας Αγοράς με αφορμή
τα 2500 χρόνια από τη Μάχη των Θερμοπυλίων
και τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας

The Persian Wars through monuments and findings of the Ancient Agora

A tour of the archeological site
and the Museum of the Ancient Agora
on the occasion the 2500 years since the
Battle of Thermopylae and the Battle of
Salamis

Θερμοπύλεις - Σαλαμίνα 2020

Thermopylae - Salamis 2020

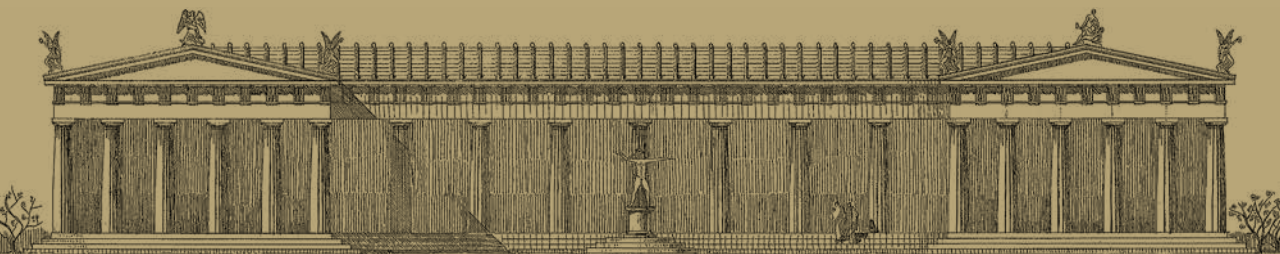
Νίκη, ακρωτήριο από τη στέγη της Στοάς του Ελευθερίου Διός

Η Νίκη αποτελούσε ακρωτήριο της στοάς του Ελευθερίου Διός που ανεγέρθηκε στη δυτική πλευρά της αρχαίας Αγοράς γύρω στο 425 π.Χ. και ήταν φτερωτή όπως δείχνουν οι εγκοπές στην πλάτη της. Η χρήση γλυπτών ως ακρωτήρια σε μη θρησκευτικά οικοδομήματα δε συνηθιζόταν, ωστόσο στη συγκεκριμένη περίπτωση εξηγείται από το γεγονός ότι η στοά στέγαζε ταυτόχρονα διοικητικές και θρησκευτικές λειτουργίες. Η λατρεία του Δία ως Ελευθερωτή συνδέεται με την συμβολή του στην εκδίωξη των Περσών: σε αυτόν θυσίασαν οι Έλληνες από κοινού με προτροπή του μαντείου των Δελφών μετά τη νίκη στις Πλαταιές (479 π.Χ.). Ο Πλούταρχος αποδίδει στον στρατηγό των Αθηναίων Αριστείδη την πρόταση θέσπισης επίσημης λατρείας του Δία Ελευθερωτή και πεντετηρικών εορτών και αγώνων, των *Ελευθερίων*, στις Πλαταιές σε ανάμνηση της Ελληνικής νίκης.

Nike, a sculpture from the roof of the Stoa of Zeus Eleutherios (the Liberator)

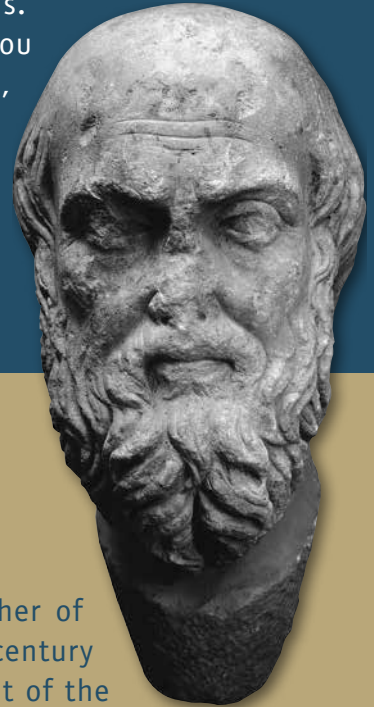
This Nike (Victory) was an acroterion (rooftop ornament) of the portico of Eleutherios Zeus that was erected on the west side of the ancient Agora around 425 BC. As the cuttings on her back suggest, she was originally winged. The use of sculpture in non-religious buildings was uncommon, however in this case it can be explained by the fact that the portico was a sacred as well as a civic building. The cult of Zeus as the Liberator is connected with divine intervention in repelling the Persians: the Greeks sacrificed to him after the victory in Plataea (479 BC), on the advice of the Apollo oracle at Delphi. Plutarch attributes to the Athenian general Aristides the initiative for the establishment of a panhellenic cult of Zeus as the Liberator as well as of a festival and games, the *Eleutheria*, that took place every fifth year, at Plataea commemorating the Greek victory.

Πορτραίτο Ηροδότου

Το πορτραίτο απεικονίζει τον Ηρόδοτο, τον επονομαζόμενο «Πατέρα της Ιστορίας», ως ηλικιωμένο άνδρα. Αποτελεί έργο του 2ου αιώνα μ.Χ., φιλοτεχνημένο στο πλαίσιο του πολιτιστικού κινήματος της Δεύτερης Σοφιστικής, κατά το οποίο παρήχθησαν πολλά γλυπτά πνευματικών ανδρών της κλασικής περιόδου. Ο Ηρόδοτος γεννήθηκε το 484 π.Χ., στην Αλικαρνασσό της Μικράς Ασίας, κατά τη διάρκεια των περσικών εκστρατειών εναντίον της Ελλάδας. Βρέθηκε στην Αθήνα το 454 π.Χ και γνώρισε τη μεγάλη ακμή της πόλης κατά τα πρώτα χρόνια της αθηναϊκής ηγεμονίας.

Το έργο του αποτελεί την κυριότερη πηγή που διαθέτουμε για τους περσικούς πολέμους και συνιστά, όπως ισχυρίζεται κι ο ίδιος, «ιστορίας απόδεξις», μια έκθεση δηλαδή των αποτελεσμάτων της έρευνάς του, ώστε να μη λησμονηθεί κανένα αξιοθαύμαστο επίτευγμα Ελλήνων ή βαρβάρων.

Portrait of Herodotos

The portrait depicts Herodotos, the so-called “Father of History”, as an aged man. It is a work of the 2nd century AD, created in the context of the cultural movement of the Second Sophistic, during which many portraits of intellectuals of the Classical period were produced. Herodotos was born in 484 BC, in Halicarnassos (Bodrum), Asia Minor, during the Persian expeditions against Greece. He came to Athens in 454 BC and experienced the great prosperity of the city during the first years of the Athenian hegemony. His work is the main historic account for the Persian wars and, as he claims, «ιστορίας απόδεξις»: a report of the results of his research, so that no remarkable achievement of Greeks or barbarians fades into oblivion.

Μαρμάρινη στήλη με αποφάσεις εκμίσθωσης δικαιώματος εκμετάλλευσης μεταλλείων στο Λαύριο

Οι επιγραφές εκμίσθωσης μεταλλείων αργύρου του Λαυρίου χρονολογούνται μεταξύ 367 και 300 π.Χ., εποχή αναζωογόνησης της μεταλλευτικής δραστηριότητας, μετά το πλήγμα που είχε επιφέρει η κατοχή της Δεκέλειας από τους Σπαρτιάτες και η απόδραση των δούλων μεταλλωρύχων στην τελευταία φάση του Πελοποννησιακού Πολέμου. Η στήλη αναφέρει την εκμίσθωση σε ιδιώτες 17 μεταλλείων μεταξύ των οποίων και εκείνο της Μαρώνειας, όπου το 483/482 π.Χ., τις παραμονές της εκστρατείας του Ξέρξη, ανακαλύφθηκε μια νέα φλέβα αργύρου. Με πρωτοβουλία του Θεμιστοκλή, οι πρόσοδοι του νέου κοιτάσματος δεν διανεμήθηκαν στους πολίτες, αλλά χρηματοδότησαν το σχέδιό του για την δημιουργία ισχυρού στόλου. Οι 200 αθηναϊκές τριήρεις, που συμμετείχαν στις επιχειρήσεις στο Αρτεμίσιο αλλά κυρίως στη ναυμαχία της Σαλαμίνας, και η στρατηγική ιδιοφυΐα του Θεμιστοκλή υπήρξαν καθοριστικοί παράγοντες στην επιτυχή έκβαση των Περσικών πολέμων.

Marble inscription with decrees for the leasing of mining properties in the Laurion area

The inscriptions for the leasing of mining properties in Laurion date between 367 and 300 BC, a time of revival of mining activity, after the blow caused by the occupation of Dekeleia by the Spartans and the escape of slave miners in the last phase of the Peloponnesian war. This inscription mentions the leasing to private individuals of 17 mining properties, including that of Maroneia, where in 483/2 BC, on the eve of Xerxes' campaign, a new silver vein had been discovered. At the initiative of Themistokles, the revenues were not distributed to the citizens but were instead channeled towards the creation of a strong fleet. The 200 Athenian triremes, venturing during the operations in Artemision but mainly in the naval battle of Salamis, and the strategic genius of Themistokles were decisive factors in the successful outcome of the Persian wars.

Ανάθημα του Νεοπτόλεμου από το σπήλαιο του Πανός

Η λατρεία του τραγοπόδαρου θεού Πανός (εικονίζεται κάτω δεξιά) εισήχθη στην Αθήνα μετά τους περσικούς πολέμους, λόγω του “πανικού» φόβου, που προκάλεσε ο θεός στους Πέρσες κατά τη μάχη του Μαραθώνα. Οι Αθηναίοι του αφιέρωσαν σπήλαιο στη βόρεια πλαγιά της Ακρόπολης, όπου τον τιμούσαν με ετήσιες θυσίες και λαμπαδηδρομία. Το ανάγλυφο, ανάθημα του εύπορου Αθηναίου του 4ου αιώνα π.Χ. Νεοπτόλεμου, είχε πιθανώς αφιερωθεί στο σπήλαιο της Ακρόπολης. Ο Νεοπτόλεμος μας είναι γνωστός κι από την ανακαίνιση του ναού της Αρτέμιδος Αριστοβούλης, τον οποίο είχε ιδρύσει ο θεμιστοκλής κοντά στο σπίτι του στη Μελίτη υπονοώντας ότι ήταν εκείνος που πήρε τις άριστες αποφάσεις για την νίκη έναντι των Περσών. Η πρωτοβουλία θεωρήθηκε αλαζονική και αποτέλεσε έναν από τους λόγους που ο στρατηγός εξοστρακίστηκε. Το ιερό έχει ερευνηθεί στη συμβολή των οδών Νηλέως και Ηρακλειδών, δυτικά της Αγοράς.

Votive relief from the cave of Pan, dedicated by Neoptolemos

The cult of the goatfooted Pan (depicted on bottom right) was introduced in Athens after the Persian wars, due to the “panic” fear, which the god spread over the Persians during the battle of Marathon. The Athenians dedicated a cave to him on the north slope of the Acropolis, where they honored him with annual sacrifices and torch-races. The relief, a votive offering of the wealthy Athenian of the 4th century BC Neoptolemos, was probably dedicated in this cave. Neoptolemos is also known from the renovation of the temple of Artemis Aristoboule (of the Best Counsel), founded by Themistokles near his house in the deme of Meliti, implying that he was the one who took the excellent decisions that led to the victory over the Persians. The initiative was considered arrogant and was one of the reasons why the general was ostracised. The sanctuary was excavated at the junction of Nileos and Irakleidon streets, west of the Agora.

Τμήμα από τη βάση των ανδριάντων των Τυραννοκτόνων

Ο Αρμόδιος κι ο Αριστογείτων δολοφόνησαν τον τύραννο Ίππαρχο το 514 π.Χ. Οι Αθηναίοι τίμησαν τους δύο άνδρες ως ήρωες ιδρυτές της δημοκρατίας και της ελευθερίας με την ανέγερση χάλκινων ανδριάντων τους στην Αγορά, πρώτη φορά που θνητοί άνδρες δέχονταν τέτοιου είδους τιμή. Τον Σεπτέμβριο του 480 π.Χ. πριν τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, ο Ξέρξης κατέκαψε την έρημη Αθήνα (οι Αθηναίοι είχαν εγκαταλείψει την πόλη με προτροπή του Θεμιστοκλή) και απέσπασε τα αγάλματα των Τυραννοκτόνων και άλλα έργα τέχνης. Μετά τη λήξη των πολέμων, οι Αθηναίοι ανέθεσαν την κατασκευή νέων αγαλμάτων των Τυραννοκτόνων, αυτή τη φορά στους γλύπτες Κριτίο και Νησιώτη (477/6 π.Χ.), προσδίδοντας στο έργο τον χαρακτήρα μνημείου νίκης όχι μόνο εναντίον της Τυραννίδας αλλά και εναντίον της περσικής απολυταρχίας. Πηγές αναφέρουν ότι τα αγάλματα επιστράφηκαν στην Αθήνα από τον Αλέξανδρο, τον Αντίοχο ή τον Σέλευκο.

*Λαμπρό φως φώτισε την πόλη όταν ο Αριστογείτων και ο Αρμόδιος
σκότωσαν τον Ίππαρχο
Και καθιέρωσαν στην πατρίδα γη την ισονομία*

Part of the base of the statues of the Tyrannicides

Harmodios and Aristogeiton killed the tyrant Hippiarchos in 514 BC. The Athenians honored the two men as heroes and founders of democracy and freedom by erecting their bronze statues in the Agora, the first time mortal men had received such an honor. In September 480 BC before the battle of Salamis, Xerxes burned the deserted Athens (the Athenians had left the city at the urging of Themistokles) and seized the statues of the Tyrannicides and other works of art. After the end of the wars, the Athenians commissioned the construction of new statues of the Tyrannicides, this time by the sculptors Kritios and Nesiotes (477/6 BC), as a monument of victory not only against Tyranny but also against Persian despotism. Sources mention that the original statues were returned to Athens by Alexander, Antiochos or Seleucos.

*[Indeed a great light came to the Athenians when Aristogeiton and]Harmodios
[killed Hippiarchos?]
. . . they made their fatherland [equal in the law].*

Τμήμα μνημείου με επιγράμματα για τους νεκρούς των Περσικών πολέμων

Τα δύο θραύσματα προέρχονται από το «προς το άστυ πολυάνδρειον» (όπως αναφέρεται στην επιγραφή I 7529 από την Αθηναϊκή Αγορά), το κενοτάφιο των Μαραθωνομάχων, που είχε ιδρυθεί μετά τα Μηδικά στο Δημόσιο Σήμα, στον δρόμο που συνέδεε τον Κεραμεικό με την Ακαδημία, όπου οι Αθηναίοι έφηβοι τελούσαν επιτάφιους αγώνες στη μνήμη των πεσόντων. Το μνημείο, μήκους τουλάχιστον 5 μέτρων, έφερε στην όψη δύο ζώνες με επιγράμματα (ελεγειακά δίστιχα) και πάνω μαρμάρινες στήλες με τα ονόματα των πεσόντων ανά φυλή. (Επισκεφθείτε το σχετικό έκθεμα στην κιονοστοιχία της Στοάς).

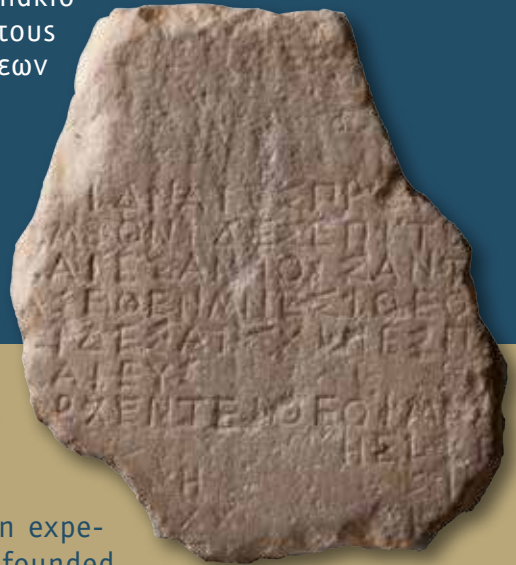

Part of a monument commemorating the dead of the Persian wars

The two fragments come from the “the polyandreion near the city” (as mentioned in the inscription I 7529 from the Athenian Agora), the cenotaph of the Marathonomachoi, which was founded after the Persian wars, at the Demosion Sema, the state cemetery, on the road that connected Kerameikos with the Academy, where the city held funeral festivals and games in memory of the fallen. The monument was at least 5 meters long. On its front there were two rows of epigrams (elegiac couplets) and on top stood marble stelae with the names of the fallen ordered by tribe. (To learn more please visit the exhibit in the colonnade of the Stoa).

Τμήμα καταλόγου με εισφορές πόλεων της Αθηναϊκής συμμαχίας

Το 478/7 π.Χ., στον απόηχο των περσικών πολέμων, ιδρύθηκε η Δηλιακή συμμαχία, μια ομοσπονδία πόλεων με σκοπό την άμυνα της Ελλάδος, τη συνέχιση του πολέμου στην επικράτεια των Περσών και την προστασία των Ελλήνων της Μικράς Ασίας. Τα μέλη ήταν υποχρεωμένα να εισφέρουν, είτε σε πλοία, είτε ως φόρο, συνολικά 460 τάλαντα ετησίως, ποσό που ορίστηκε από τον Αριστείδη. Έδρα της συμμαχίας ήταν το ιερό νησί του Απόλλωνα και κέντρο των Ιωνών, η Δήλος. Η Αθήνα αποτελούσε τη μεγαλύτερη δύναμη μεταξύ των συμμάχων και από το 454 π.Χ, οπότε το ταμείο μεταφέρθηκε στην Ακρόπολη, ανέλαβε ηγεμονικό ρόλο. Στο εξής το 1/60 των εισφορών των συμμάχων κατατίθετο στο ιερό θησαυροφυλάκιο της Αθηνάς. Το θραύσμα ανήκει σε έναν από τους ετήσιους καταλόγους των προσφορών των πόλεων στην Αθηνά που ιδρύονταν στην Ακρόπολη.

Part of a tribute list for the Athenian League

In 478/7 BC, in the aftermath of the Persian expeditions to Greece, the Delian League was founded, a federation of cities with the aim of defending Hellas, continuing the war in Persian territory and protecting the Greeks of Asia Minor. The League's members city-states were required to contribute, either in ships or in cash, a total of 460 talents per year, an amount set by Aristides. The seat of the alliance was the sacred island of Apollo and center of the Ionians, Delos. Athens was the most powerful among the allies and from 454 BC, when the treasury was transferred to the Acropolis, the city assumed a hegemonic role. Thereafter one sixtieth from each talent of tribute was given to Athena. The fragment comes from one of the annual records of this gift to the goddess, known as the Tribute Lists, that stood on the Acropolis.

Όστρακο κατά του Θεμιστοκλή, γιου του Νεοκλή από τον Δήμο των Φρεαρίων

Ο Θεμιστοκλής υπήρξε αρχηγός των πιο ριζοσπαστικών δημοκρατικών και ο πρώτος που οραματίστηκε τη ναυτική ηγεμονία της Αθήνας και ανέδειξε τον Πειραιά ως πολεμικό ναύσταθμο της πόλης. Προκειμένου μάλιστα να υλοποιήσει το όραμά του, υποστήριξε την εκμετάλλευση του νέου κοιτάσματος αργύρου της Μαρώνειας του Λαυρίου για την ναυπήγηση τριήρων.

Οι απαιτήσεις του στόλου για πολυάριθμους κωπηλάτες θα οδηγήσουν στην αύξηση της ισχύος των κατώτερων τάξεων στην αθηναϊκή πολιτεία.

Ο Θεμιστοκλής ήταν πολλές φορές υποψήφιος για ostracισμό στη διάρκεια του 480 π.Χ. Σε πηγάδι στη βόρεια πλαγιά της Ακρόπολης εντοπίσθηκαν 190 όστρακα με το όνομά του. Είχαν προετοιμαστεί ως σύνολο και προορίζονταν για διανομή σε αναλφάβητους ή αναποφάσιστους Αθηναίους. Για κάποιο άγνωστο λόγο, δεν χρησιμοποιήθηκαν και απορρίφθηκαν στο πηγάδι.

Ostrakon against Themistokles, son of Neokles, from the Deme of Phrearioi

Themistokles was the leader of the most radical democrats and the first to envision the naval hegemony of Athens and the transformation of Piraeus in the main port of the city. In order to realize his vision, he proposed the investment of the silver deposit of Maroneia of Laurion in the building of triremes. The demand for oarsmen, mainly drawn from Athens' poorer citizens, led to the recognition of the lower class as a significant force in the maintenance of the democracy. Themistokles was often a candidate for ostracism during the 480's BC. 190 ostraca (pottery sherds) bearing his name were found dumped in a well on the northern slope of the Acropolis. Prepared in advance, they were intended for distribution to illiterate or undecided Athenians. For some unknown reason, they were never used.

Οστρακισμός

Ο οστρακισμός ως θεσμός της Αθηναϊκής Δημοκρατίας αποσκοπούσε στην προστασία της πόλης και του πολιτεύματός της από κάθε απόπειρα επιβουλής. Η έμπνευση του νόμου αποδίδεται στον Κλεισθένη (508/7 π.Χ.), η πρώτη εφαρμογή του ωστόσο τεκμηριώνεται στα χρόνια μετά την μάχη του Μαραθώνα.

Ο ηλικιωμένος πια (80 ετών) άλλοτε τύραννος των Αθηνών Ιππίας, ο οποίος ζούσε μετά την εκδίωξή του το 510 π.Χ. σε εδάφη της Περσικής Αυτοκρατορίας κατέπλευσε με τον στόλο των Περσών το 490 π.Χ. στον Μαραθώνα. Είχε ταξιδέψει ως σύμβουλος των Δάτη και Αρταφέρνη με την προσδοκία ότι πιθανή νίκη των Περσών θα σήμαινε αποκατάσταση της τυραννίδας. Οι Αθηναίοι, θορυβημένοι από την παρουσία του πρώην τυράννου και την ύπαρξη υποστηρικτών του στην Αθήνα, έθεσαν άμεσα σε εφαρμογή τον θεσμό του οστρακισμού. Ο Ιππαρχος, γιος του Χάρμου και συγγενής του τυράννου Πεισιστράτου, ήταν ο πρώτος Αθηναίος που εξοστρακίστηκε το 487 π.Χ.

Ostracism

Ostracism as an institution of the Athenian Democracy aimed at protecting the city and its constitution from aspiring tyrants. The concept of the law is attributed to Kleisthenes (508/7 BC), but its first application is documented in the years after the battle of Marathon. The elderly (80 years old) former tyrant of Athens Hippias, who after his expulsion in 510 BC took refuge to the Persian Empire, sailed with the Persian fleet in 490 BC to Marathon. He had traveled as an adviser to Datis and Artabernes with the expectation that a victory of the Persians would mean the restoration of Tyrannis. The Athenians, alarmed by the presence of the former tyrant and the existence of supporters of him in Athens, put into practice the institution of ostracism. Hipparchos son of Charmos, a relative of the tyrant Peisistratos, was the first to be ostracized in 487 BC.

Όστρακο εναντίον του Μεγακλή ,γιου του Ιπποκράτη, από τον δήμο της Αλωπεκής

Το 490 π.Χ., μετά τη μάχη του Μαραθώνα, ο αντικατοπτρισμός μιας ασπίδας από το όρος Πεντελικόν πάνω από τον Μαραθώνα λέγεται ότι έδωσε το σύνθημα στους Πέρσες να περιπλεύσουν το Σούνιο και να επιτεθούν στην αφύλακτη πόλη της Αθήνας. Ο Ηρόδοτος αναφέρει τις φήμες ότι πίσω από αυτή την πράξη προδοσίας βρίσκονταν οι Αλκμεωνίδες. Καθώς ο Μεγακλής ήταν ο ηγέτης του γένους τους, ήταν διάχυτη η σε βάρος του υποψία ότι είχε μηδίσει. Το 486 π.Χ. ο Μεγακλής εξοστρακίστηκε. Έχουν βρεθεί πολλά όστρακα με σχόλια για τον υπέρμετρο πλούτο και την αγάπη του για την πολυτέλεια.

Ostrakon against Megakles, son of Hippokrates, from the deme of Alopeke

In 490 BC, in the aftermath of the battle of Marathon, there were reports that a shield-signal was sent from the Mount Pentelicon above Marathon supposedly to encourage the Persians to sail around Cape Sounion and attack the unguarded city of Athens. Herodotos mentions that the Alkmaeonids were widely believed to have orchestrated this act of treason. As Megakles was the leading figure of the Alkmaeonid family at the time, a lingering suspicion of medism hung over him. In 486 BC Megakles was ostracised. Numerous ostraca have been found bearing comments for his ostentatious wealth and love of luxury.

Όστρακο κατά του Ξάνθιππου, γιου του Αρίφρονος, από τον Δήμο του Χολαργού

Ο Ξάνθιππος (525-475 π.Χ.), στρατηγός στον Μαραθώνα και πατέρας του Περικλή ήταν το 484 π.Χ. το πρώτο θύμα του μέτρου του οστρακισμού που δεν ανήκε στον κύκλο των φίλων των τυράννων. Η απομάκρυνσή του θα οδηγήσει στην ανάδειξη του Θεμιστοκλή στην ηγεσία των δημοκρατικών. Ανακληθήθηκε από την εξορία εν όψει της εκστρατείας του Ξέρξη και υπηρέτησε ως στρατηγός το 479 και 478 π.Χ., διαπρέποντας ως ηγέτης του στόλου στη ναυμαχία της Μυκάλης και την κατάληψη της Σηστού, η οποία αποτέλεσε την αρχή του αθηναϊκού επεκτατισμού.

Ostrakon against Xanthippos son of Arifron from the Deme of Cholargos

Xanthippos (525-475 BC), general at Marathon and father of Perikles was in 484 BC the first to be ostracized, who had not ranked among the supporters of Tyranny. His exile will lead to the emergence of Themistokles as the leader of the Democratic party. He was recalled from exile in view of Xerxes' campaign and served as general in 479 and 478 BC, excelling as the fleet commander in the battle of Mykale and the occupation of Sestos, which was the beginning of the Athenian expansion.

Όστρακο κατά του Αριστείδη, γιου του Λυσιμάχου, από τον Δήμο της Αλωπεκής

Ο Αριστείδης, ο επωνομαζόμενος «Δίκαιος», καταγόταν από εύπορη οικογένεια και ανήκε στην πιο συντηρητική μερίδα των δημοκρατικών. Διακρίθηκε στη μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.). Σε αυτόν ανέθεσαν οι Αθηναίοι την ταφή των νεκρών και τη φύλαξη των λαφύρων όταν έσπευσαν να αποτρέψουν τους Πέρσες που κατευθύνονταν προς το Φάληρο, μετά τον Μαραθώνα. Η εναντίωσή του γύρω από το ζήτημα της συγκρότησης του αθηναϊκού στόλου με τις προσόδους του αργύρου της Μαρώνειας, συνέβαλε στον οστρακισμό του (482 π.Χ.). Ωστόσο, ο Αριστείδης επέστρεψε σύντομα, όταν χορηγήθηκε αμνηστία, προκειμένου να συμβάλει στον κοινό αγώνα των Ελλήνων ενάντια στα στρατεύματα του Ξέρξη.

Ostrakon against Aristides, son of Lysimachos from the Deme of Alopeke

Aristeides, the so-called "The Just", came from a wealthy family and belonged to the most conservative part of the Democrats. He distinguished himself in the battle of Marathon (490 BC). The Athenians entrusted him with the burial of the dead and the guarding of the spoils when they hurried to prevent a possible landing of the Persians who were heading towards the port of Phaleron, after Marathon. His opposition to Themistokles for the investment of the proceeds from the silver mine of Maroneia in the building of the Athenian fleet, contributed to his ostracism (482 BC). However, Aristeides soon returned, when an amnesty was granted, in order to contribute to the common struggle of the Greeks against Xerxes' troops.

Όστρακο κατά του Θεμιστοκλή, γιου του Νεοκλή από τον Δήμο των Φρεαρίων

Προς το τέλος της δεκαετίας του 470 π.Χ. οι πολιτικοί αντίπαλοι του Θεμιστοκλή αυξήθηκαν, όπως και οι κατηγορίες εναντίον του για απληστία και υπέρμετρη φιλοδοξία. Όταν μάλιστα ίδρυσε ναό αφιερωμένο στην Άρτεμη, την οποία ονόμασε Αριστοβούλη, υπαινισσόμενος ότι ήταν ο ίδιος που έδωσε άριστες συμβουλές στους Αθηναίους, προκάλεσε ακόμη περισσότερο τους αντιπάλους του. Το 472 π.Χ οστρακίσθηκε. Ο νικηφόρος στρατηγός των Περσικών παρέμεινε εξόριστος στη Μαγνησία της Μικράς Ασίας, φιλοξενούμενος του Μεγάλου Βασιλιά, μέχρι το τέλος της ζωής του, χωρίς ωστόσο να στραφεί ποτέ εναντίον της Αθήνας. Η αποκατάσταση της υστεροφημίας του Θεμιστοκλή οφείλει πολλά στον ιστορικό Θουκυδίδη. Τα οστά του μεταφέρθηκαν στις αρχές του 4ου αιώνα π.Χ στον Πειραιά.

Ostrakon against Themistokles, son of Neokles, from the Deme of Phrearioi

Towards the end of the 470's BC Themistokles' political opponents increased in numbers, as did the accusations against him for greed and excessive ambition. In fact, when he founded a temple dedicated to Artemis, which he named Aristoboule (of the Best Counsel) implying that he was the one who gave excellent advice to the Athenians, he provoked his opponents even more.

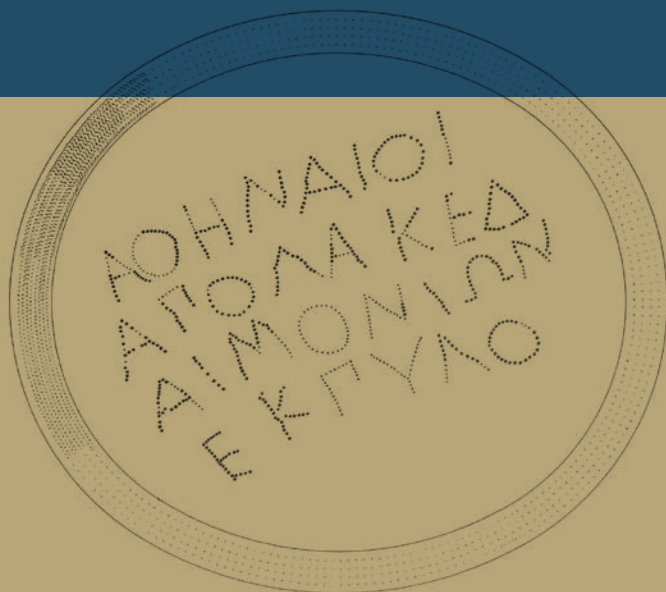
In 472 BC he was ostracized. The victorious general of the Persians was lived in exile in the region of Magnesia in Asia Minor, as a guest of the Great King, until the end of his life, without, however, ever turning against Athens. The restitution of Themistokles's reputation owes much to the historian Thucydides. His bones were transported to Piraeus at the beginning of the 4th century BC.

Ασπίδα

Η άνθηση των ελληνικών πόλεων-κρατών από τον 7ο αιώνα π.Χ. σηματοδοτεί την είσοδο στην ιστορία του πολέμου της φάλαγγας των οπλιτών, αποτέλεσμα αλληλαγών που περιόρισαν τη δύναμη των αριστοκρατών φέρνοντας στο προσκήνιο τη μεσαία τάξη των αγροτών. Αυτά τα σώματα οπλιτών αντιπαράταχθηκαν στη δύναμη των Περσών κατά τους Περσικούς πολέμους. Οι οπλίτες έφεραν πολεμική εξάρτηση κυρίως από χαλκό, βάρους περίπου 30 κιλών. Περιλάμβανε ξύλινο δόρυ μήκους 2.4 έως 3 μέτρα με άκρα από μέταλλο (αιχμή και σαυρωτήρα), χάλκινο κράνος με εσωτερική επένδυση που ζύγιζε 2.5 κιλά, χάλκινο θώρακα με βάρος 15-18 κιλά, κοντό χιτώνα, τον κολεόν, θήκη κρεμασμένη στον ώμο για το ξίφος, χάλκινες περικνημίδες και μια μεγάλη χάλκινη ασπίδα με εσωτερική επένδυση, το «όπλον», διαμέτρου περίπου 1 μέτρο, την οποία συγκρατούσε στον αριστερό βραχίονα και την παλάμη μεταλλική ταινία (πόρπαξ με όχανο) και αντιλαβή στο εσωτερικό του πλαισίου. Η ασπίδα ήταν το πιο σημαντικό όπλο του οπλίτη, καθώς αποτελούσε το μέσο υπεράσπισης της ζωής του ίδιου και του διπλανού του συμπολεμιστή.

Ως οπλίτες υπηρετούσαν οι πολίτες των τριών πρώτων τάξεων, που μπορούσαν να εξοπλιστούν με δική τους δαπάνη. Έως τον 5ο αιώνα η τέταρτη τάξη των ακτημόνων, οι θήτες, υπηρετούσαν ως κωπηλάτες στον στόλο, ή ως τοξότες και ψιλοί, ελαφρά οπλισμένοι στην ξηρά.

Οι οπλίτες προχωρούσαν σε σφικτό σχηματισμό, υπό την προστασία του «τείχους» ασπίδων καθώς οι τοξότες έρριπταν τα βέλη. Η νίκη κρινόταν όταν η φάλαγγα, εκατοντάδες άντρες σε μήκος σε οκτώ ή περισσότερες σειρές βάθος, κατόρθωνε ασκώντας διαρκή πίεση (ωθισμό) να σπάσει τον αντίπαλο σχηματισμό, εκθέτοντας τους εχθρούς σε θανάσιμο κίνδυνο.

Shield

From the 7th century BC the emergence of the Greek city-states brings to the fore a new war tactic: the phalanx of hoplites, upgrading the political status of the middle class of the peasants. These corps of hoplites clashed with Persian forces during the Persian wars.

Their military equipment, mostly made of bronze, weighted ca 30kg.

It included a spear 2.4 to 3 m. long with a wooden stem and metal ends, a bronze helmet with an inner lining that weighed 2.5 kg, a bronze cuirass weighing 15-18 kg, a short tunic, a sword in a case hanging on the shoulder, bronze greaves and a large bronze shield with inner lining, the "hoplon" (weapon), about 1 m. in diameter, carried by the left arm and hand by a metal strip and a grip.

The citizens of the first three classes who could be equipped at their own expense served as hoplites. Until the 5th century the fourth class of citizens who did not own land, the thetai, served as rowers in the Athenian fleet, or as archers and lightly armed on land.

The hoplites proceeded in a tight formation, under the protection of overlapping shields and the coverage of archers. Victory came when the phalanx, hundreds of men in length by eight or more rows in depth, exercising constant pressure, managed to break the opposite formation, exposing the enemies to mortal danger.

Ποικίλη Στοά

Η Ποικίλη Στοά (περίπου 475 π.Χ.) που αποκαλύπτεται σταδιακά βόρεια της Οδού Αδριανού ήταν ένα από τα σπουδαιότερα κτήρια της Αρχαίας Αγοράς. Είχε δημόσιο χαρακτήρα και εξυπηρετούσε τις συναθροίσεις των πολιτών. Σημαντικότερη όμως ήταν η λειτουργία της ως χώρος μνήμης των πολεμικών θριάμβων του μύθου και της ιστορίας των Αθηναίων. Ζωγραφικοί πίνακες που της προσέδωσαν τον χαρακτηρισμό «ποικίλη», δηλαδή ζωγραφισμένη, από τους διάσημους ζωγράφους Πολύγνωτο, Μίκωνα και Πάναينو απεικόνιζαν σκηνές από την Αμαζονομαχία, την Άλωση της Τροίας και τη φημισμένη νίκη επί των Περσών στη μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.). Εδώ εκτέθηκαν αργότερα και ασπίδες Σπαρτιατών μεταξύ των οποίων και η ασπίδα της προθήκης για να θυμίζουν την νίκη των Αθηναίων στη Σφακτηρία το 424 π.Χ.

Προέλθετε δὴ τῇ διανοίᾳ καὶ εἰς τὴν στοὰν τὴν ποικίλην· ἀπάντων γὰρ ὑμῖν τῶν καλῶν ἔργων τὰ ὑπομνήματα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀνάκειται. Μεταφερθεῖτε τώρα με τὴ φαντασία σας στὴν Ποικίλη στοά, γιατί ἐκεῖ στὴν ἀγορὰ βρίσκονται τὰ μνημεῖα ὅλων τῶν λαμπρῶν κατορθωμάτων μας.

Αισχίνης, Κατὰ Κτησιφῶντος 186

The Stoa Poikile

The Stoa that is being gradually revealed north of Adrianou Street was one of the most important buildings of the Agora, erected ca 475 BC. It served as a public space for social interaction. But more important was its function as a place of commemoration of the war triumphs of the Athenians both mythical and historical. On panels that hung on its walls giving to the Stoa the name Poikile (painted), the famous painters Polygnotos, Mikon, Panainos depicted scenes from the Amazonomachy, the Fall of Troy and of the illustrious battle of Marathon (490 BC). Here was later hung the shield exhibited in this case as booty from the Spartans at the battle of Sphakteria in 424 BC.

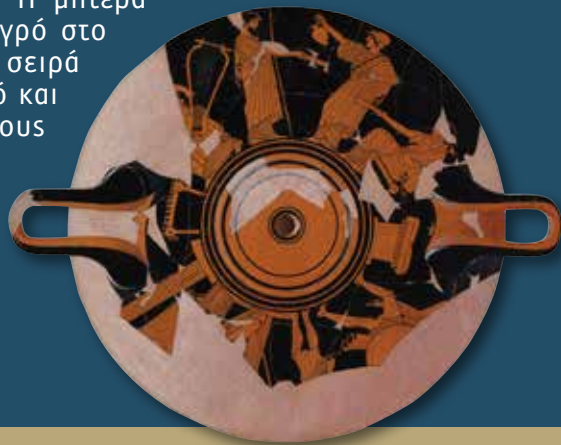
Pass on in thought to the Stoa Poikile too -- the memorials of all your great deeds are set up in the Agora.

Aischines, vs. Ktesiphon 186

Οπλίτες

Στο εσωτερικό εικονίζεται οπλίτης να κάνει σπονδή σε αναμμένο βωμό. Με το αριστερό χέρι κρατά δόρυ και πίσω του βρίσκεται η ασπίδα. Εξωτερικά απεικονίζεται σκηνή αναχώρησης πολεμιστών. Τον 5ο αιώνα με την ανάμνηση των περσικών πολέμων, παρόμοιες παραστάσεις ήταν ιδιαίτερα δημοφιλείς. Αφορούν είτε σε αναχώρηση εφήβων για στρατιωτική εκπαίδευση είτε σε αναχώρηση οπλιτών για συμμετοχή σε πόλεμο: συνήθως απεικονίζεται ο νέος με πλήρη πολεμική εξάρτυση και οι δύο γονείς του σε μια οικογενειακή συγκινητική στιγμή. Η μητέρα κρατά οινόχοη και χύνει κάποιου είδους υγρό στο αγγείο που κρατά ο οπλίτης. Εκείνος με τη σειρά του ρίχνει μέρος του υγρού πάνω σε βωμό και πίνει το υπόλοιπο. Η τελετή ενδυνάμωνε τους οικογενειακούς δεσμούς και έθετε υπό την προστασία των θεών τους πολεμιστές. Συχνή ήταν επίσης η απεικόνιση πατέρα και γιού τη στιγμή του αποχαιρετισμού, στον τύπο της *δεξίωσης* (ανταλλαγή χειραψίας).

Hoplites

On the interior, a hoplite is depicted pouring a libation over an altar. With his left hand he holds a spear. His shield lies behind him. On the exterior, a departure of warriors is depicted. In the 5th century in the aftermath of the Persian wars, similar scenes became very popular.

They concern either the departure of young men for military training or the departure of hoplites for battle. The departing man is usually depicted in full gear, with both his parents, in an emotional family moment. The mother holds a wine pitcher and pours some kind of liquid into the vessel held by the hoplite. He in turn pours some of the liquid on an altar and drinks the rest. The ceremony strengthened family ties and placed warriors under the protection of the gods. Frequent was also the depiction of father and son at the time of farewell, in the type of *dexiosis* (handshake exchange).

Αθηναϊκό τετράδραχμο

Από το 515 π.Χ. τα αργυρά αθηναϊκά νομίσματα απέκτησαν τις απεικονίσεις που θα τα χαρακτηρίζουν έως την αναστολή της αθηναϊκής αργυρής νομισματοκοπίας τον 1ο αιώνα π.Χ.: κεφαλή Αθηνάς στον εμπροσθότυπο και κουκουβάγια (γλαύξ) στον οπισθότυπο. Η εκμετάλλευση των μεταλλείων αργύρου στο Λαύριο έδωσε τη δυνατότητα στην Αθήνα να αποκτήσει ισχυρή νομισματοκοπία διεθνούς ακτινοβολίας. Εμπορική σκοπιμότητα, μαζική παραγωγή καθώς και η επιδίωξη να καταστεί το αθηναϊκό τετράδραχμο επίσημο νόμισμα της αθηναϊκής συμμαχίας, οδήγησαν στη διατήρηση αρχαϊκών χαρακτηριστικών ακόμη και μετά τις κατακτήσεις της κλασικής τέχνης. Μετά τα Περσικά ωστόσο εμφανίζονται δύο καινοτομίες: Η κεφαλή της πολιούχου Αθηνάς φορά στεφάνι ελιάς γύρω από το αττικό κράνος, σύμβολο της νίκης εναντίον των Περσών. Στον οπισθότυπο μεταξύ της γλαύκας και του κλαδιού ελιάς εικονίζεται μηνίσκος, πιθανώς αναφορά στη ναυμαχία της Σαλαμίνας που συνέβη όταν η σελήνη βρισκόταν στην τελευταία της φάση.

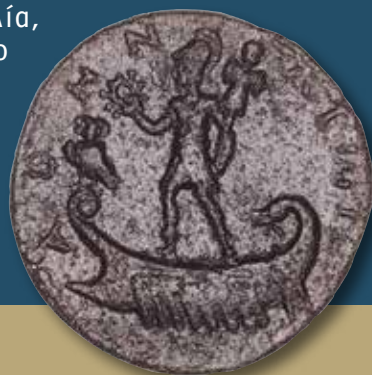
Athenian tetradrachm

From 515 BC the Athenian silver coins took the form that will be kept basically unchanged until the suspension of the Athenian silver coinage in the 1st century BC: The head of Athena will be depicted on the obverse and the owl on the reverse. The exploitation of the silver mines in Laurion enabled Athens to possess a hard coin of international renown. Commercial expediency, mass production as well as the aspiration to establish the Athenian tetradrachm as the official currency of the Athenian League, led to the preservation of archaic features even after the achievements of classical art. After the Persian wars, however, we notice two innovations: Athena wears an olive wreath around the helmet, a symbol of the victory against the Persians. On the reverse between the owl and the olive branch a waning crescent is depicted, probably a reference to the battle of Salamis that took place before the new moon.

Νόμισμα με παράσταση Θεμιστοκλή σε τριήρη

Τα χάλκινα νομίσματα της Αθήνας τον 2ο αιώνα μ.Χ. φέρουν συχνά αναφορές στον χρυσό αιώνα της πόλης. Στον οπισθότυπο του νομίσματος απεικονίζεται ο Θεμιστοκλής πάνω σε τριήρη. Κρατά τρόπαιο στο αριστερό χέρι και στεφάνι στο δεξί. Στην πλώρη εικονίζεται γλαύκα, σύμβολο ή επιφάνεια της θεάς Αθηνάς. Σύμφωνα με τον Πλούταρχο μια γλαύκα πετώντας από δεξιά, κάθισε στα ξάρτια του πλοίου του Θεμιστοκλή επιλύοντας υπέρ του τη διένεξη με τον Σπαρτιάτη ναύαρχο Ευρυβιάδη για τον τόπο της αναμέτρησης πριν τη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Στην πρύμνη εικονίζεται φίδι, με τη μορφή του οποίου ο μυθικός βασιλιάς της Σαλαμίνας Κυκρέας εμφανίστηκε αρωγός στη μεγάλη σύγκρουση.

Η κοπή έχει σχετισθεί με τη γιορτή των Αιαντείων, κατά τη διάρκεια της οποίας οι έφηβοι θυσίαζαν στον Τρόπαιο Δία, στο μνημείο που έστησε ο Θεμιστοκλής στο ακρωτήριο Κυνόσουρα της Σαλαμίνας. Οι έφηβοι λάμβαναν κατόπιν μέρος σε κωπηλατικούς αγώνες (*άμιλλα πλοίων*) προς τιμή των ηρώων της ναυμαχίας.

Coin depicting Themistokles on a trireme

On the Athenian bronze coins of the 2nd century AD we often find references to the golden classical era of the city. The reverse of the coin depicts Themistokles on a trireme. He holds a trophy in his left hand and a wreath in his right. On the bow an owl is depicted, symbol or epiphany of the goddess Athena. According to Plutarch, an owl flew from the right and sat on the rigging of Themistokles' ship, resolving in his favor the dispute with the Spartan admiral Evryviades over the place of the confrontation before the battle of Salamis. On the stern a snake is depicted, the shape that the mythical king of Salamis Kychreas took to encourage the Greeks at the great conflict.

The coin has been associated with the festival in honor of the hero Aias, during which young men sacrificed to Zeus Tropaïos, at the monument erected by Themistokles at Cape Kynosoura in Salamis. Then, the young men participated in rowing competitions in honor of the heroes of the battle.

Χρυσός δαρεικός

Ο δαρεικός στατήρας, χρυσό νόμισμα της Περσικής Αυτοκρατορίας, εισήχθη από τον αυτοκράτορα Δαρείο Α΄ προς το τέλος του 6ου αιώνα π.Χ. στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης του πολιτικού, φορολογικού και οικονομικού συστήματος των Αχαιμενιδών. Ήταν σε χρήση μέχρι την κατάκτηση της Περσίας από τον Αλέξανδρο και επρόκειτο για ένα από τα ισχυρότερα νομίσματα της εποχής. Στον ελληνικό κόσμο οι δαρεικοί αναφέρονται ως «τοξόται» λόγω της παράστασης που έφεραν στον εμπροσθότυπο. Ο δαρεικός είχε σχεδιαστεί ως διεθνές νόμισμα με σκοπό τις συναλλαγές σε χρήμα με την ελληνική Δύση. Η απεικόνιση του βασιλιά - τοξότη και ο χρυσός προπαγάνδιζαν τη στρατιωτική ισχύ και τον αμύθητο πλούτο ως πυλώνες της Περσικής Αυτοκρατορίας.

Gold daric

The daric stater, the gold coin of the Persian Empire, was introduced by the emperor Darius I at the end of the 6th century BC in the context of the reorganization of the political, tax and fiscal system of the Achaemenids. It was in use until the conquest of Persia by Alexander and was one of the hardest coins of the period. In the Greek world, the darics are referred to as "archers" due to the image they bore on the obverse. The daric was designed as an international currency for use in monetary transactions with the Greek West. The depiction of the king - archer and the precious material propagated military power and infinite wealth as pillars of the Persian Empire.

Κεφαλή Νέμεσος

Η κεφαλή αποτελεί ρωμαϊκό αντίγραφο του 2ου αιώνα μ.Χ. ενός έργου του 5ου αιώνα π.Χ. Ο αρχαιολόγος Γ. Δεσπίνης αναγνώρισε ομοιότητες με την κεφαλή του μαρμάρινου αγάλματος της θεάς Νέμεσος από τον ναό της στον Ραμνούντα Αττικής, έργο του γλύπτη Φειδία ή του μαθητή του Αγοράκριτου. Θραύσματα από το πρωτότυπο φυλάσσονται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, στον Ραμνούντα και στο Βρετανικό Μουσείο. Σύμφωνα με την παράδοση, οι Πέρσες, σίγουροι για τη νίκη τους κατά την εκστρατεία του 490 π.Χ., είχαν μεταφέρει μάρμαρο από την Πάρο με σκοπό τη δημιουργία τροπαίου.

Η ήττα τους στη μάχη του Μαραθώνα θεωρήθηκε από τους Έλληνες τιμωρία της υπέρμετρης φιλοδοξίας τους (*ύβρις*) και αποδόθηκε σε θεία παρέμβαση. Έτσι εκείνοι κι όχι οι Πέρσες αξιοποίησαν τελικά το μάρμαρο φιλοτεχνώντας την ίδια την προσωποποίηση της θείας δίκης.

Nemesis' head

The head is a 2nd century AD copy of an original of the 5th century BC. The archaeologist G. Despinis recognized similarities with the head of the marble statue of the goddess Nemesis from her Temple in Ramnous, Attica, the work of the sculptor Pheidias or his student Agorakritos. Only fragments from the original are preserved in the National Archaeological Museum, in Ramnous, and in the British Museum. According to tradition, the Persians, confident for their victory during the campaign of 490 BC, had transported a large piece of marble from Paros in order to erect a trophy. Their defeat in the battle of Marathon was considered by the Greeks as a punishment for their arrogance (*hubris*) and was attributed to divine intervention. Thus, the Greeks rather than the Persians finally used the marble, creating the very personification of divine judgment.

Γενική εποπτεία

Ελένη Σπ. Μπάνου PhD, Διευθύντρια Εφορείας Αρχαιοτήτων πόλης Αθηνών

Δρ Σοφία Μοσχονισιώτη, Τμηματάρχης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και Μουσείων
Κείμενα

Μαρία Λιάσκα, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος MA

Κειώ Τσόγκα, Αρχαιολόγος MSc

Ελένη Γουργουλήτη, Φοιτήτρια Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ

Ανθή Κωνσταντακοπούλου, Φοιτήτρια Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ

Μετάφραση

Μαρία Λιάσκα, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος

Επιμέλεια μετάφρασης: Λεωνίδας Μπουρνιάς, Αρχαιολόγος MPhil

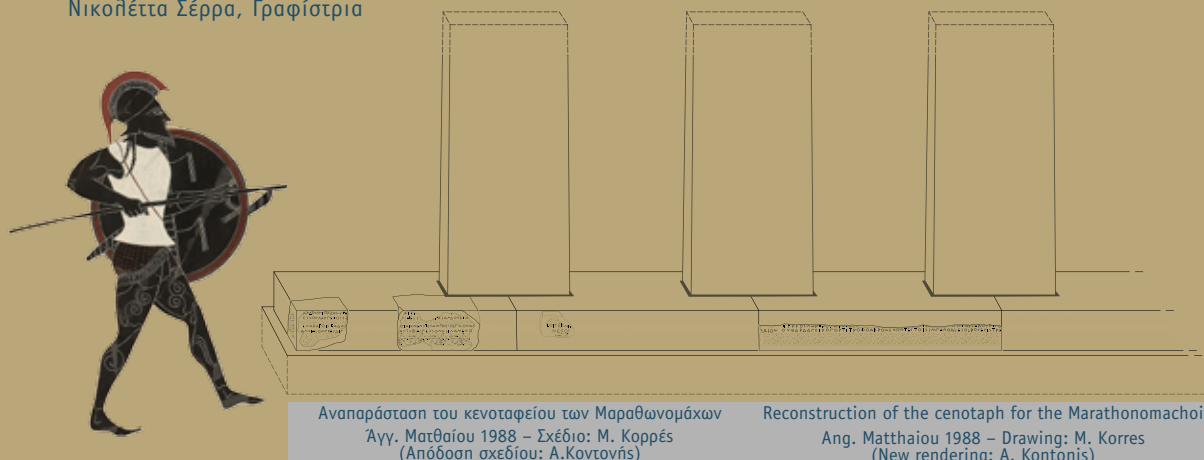
Εικόνες

Αρχείο Εφορείας Αρχαιοτήτων πόλης Αθηνών

Αρχείο Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών

Γραφιστικός σχεδιασμός ηλεκτρονικής έκδοσης

Νικολέττα Σέρρα, Γραφίστρια

Αναπαράσταση του κενотаφείου των Μαραθωνομάχων

Άγγ. Ματθαίου 1988 – Σχέδιο: Μ. Κορρές
(Απόδοση σχεδίου: Α.Κοντονής)

Reconstruction of the cenotaph for the Marathonomachoi

Ang. Matthaiou 1988 – Drawing: M. Korres
(New rendering: A. Kontonis)

General supervision

Eleni Sp. Banou PhD, Director of the Ephorate of Antiquities of Athens

Dr. Sofia Moschonisioti, Head the Department of Prehistoric and Classical Antiquities and Museums
Texts

Maria Liaska, Archaeologist-Museologist MA

Kleio Tsoga, Archaeologist MSc

Eleni Gourgouleti, Student of Archaeology, Athens University

Anthi Konstantakopoulou, Student of Archaeology, Athens University

Translation

Maria Liaska, Archaeologist-Museologist MA

Translation editing: Leonidas Bournias, MPhil Archaeologist

Pictures

Archive of the Ephorate of Antiquities of Athens

Archive of the American School of Classical Studies

Graphic design of electronic publication

Nikoletta Serra, Graphic Designer